

Projektet idé og mål

Mange mennesker har et stort ønske om at forbedre ynglemulighederne for storken her i området og det øvrige Sjælland. Ådalen er nu i så god økologisk tilstand, at fødegrundlaget for den Hvide Stork igen er tilstede.

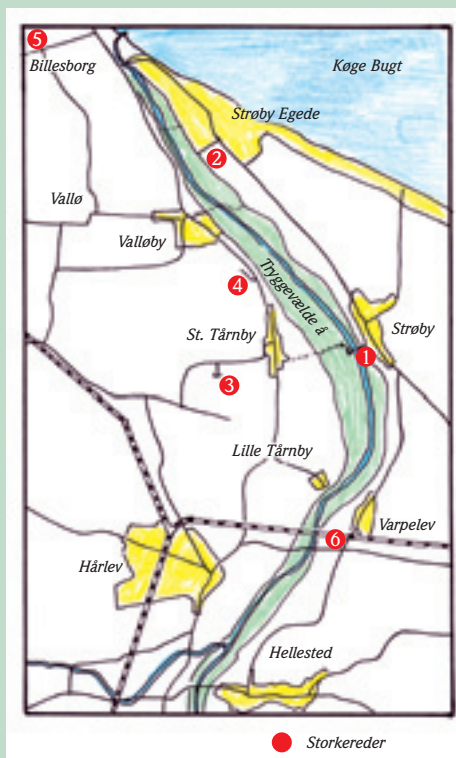
Tryggevælde- og Stevns Ådals Bevarelse har fra Roskilde Amts naturforvaltningsmidler fået bevilliget et beløb til opsætning af storkereder ved Tryggevælde Ådal.

En langbenet person har spillet kort med storken og vundet benene.

Foreningens formål:

- At arbejde for bevarelse af Tryggevælde- og Stevns Ådals kultur- og naturværdier.
- At indsamle oplysninger og viden, samt at formidle information om åen og ådalens kultur og naturhistorie.
- At virke upartisk og partipolitisk neutral.
- At fremme samarbejdet mellem lodsejere og brugere af åen og ådalen, samt offentlige myndigheder, interessegrupper, foreninger og enkeltpersoner.
- At udøve rådgivende og konsultativ assistance i alle sager, der vedrører åen og ådalen.
- At udgive et medlemsblad.
- At arrangere møder, ekskursioner, naturvandring m.v.

! Har du lyst til at være med at bevare naturen og miljøet i Tryggevældeområdet, kan du kontakte Storkedvalget.

Tak til

Der skal lyde en stor tak til alle der har ydet en hjælp til projektet, uden deres indsats var det ikke lykkedes at få de 6 Storkereder op.

Tak til Roskilde Amt og Adoptivforældrene.
Øvrige sponsorer: Falck Køge, Jobsjobben i Varpelev, Hårlev Maskinforretning, smed Lars Henrik Larsen, Rema 1000 ved Strøby Egede, Faxe Bogtryk/Grafisk, Henrik Dahl, Super Brugsen Hårlev, Hårlev Tømmerhandel, Kirsten Bjørneboe og vognhjulsgivere og andre.

Udgives af
TRYGGEVÆLDE- OG STEVNS ÅDALS BEVARELSE
Storkedvalg og redaktion: Ella Pedersen, Inge Ambus,
Inge Milbrat, Sine Hald & Svend Bjørn Keil
Tryk: Faxe Bogtryk/Grafisk
Projektidé og farvefoto: Svend Bjørn Keil
1. udg., 2001, oplag 2.000 stk.
2. udg., 2003, oplag 3.000 stk.

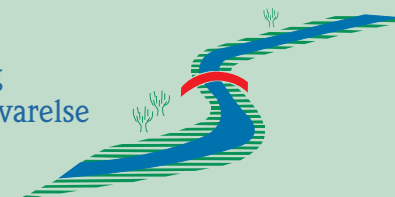
Storkeprojekt

Storkereder i Tryggevælde ådal

– redder den Hvide Stork

Tryggevælde- og Stevns Ådals Bevarelse Storkedvalget

Storkens historie i Danmark

Første gang vi møder storken i Danmark er på et kalkmaleri fra o.1300 i Brøndum kirke. Det er fablerne om storken og frøen samt storken og ræven, som afbildedes, og de dukker igen op på kalkmalerier i Nr. Herlev, Ørbæk og As kirke fra 1450-1500 tallet og i Gudme 1589.

Det kan undre, at storken er så længe om at finde op til Danmark, men den Hvide Stork er en steppefugl, som søger det åbne land. Landet var i urtiden dækket af skov. I jernalderen begynder skovrydningen at tage fart, men ingen knoglefund eller andre spor vidner om indvandring på dette tidspunkt. Først i 1460'erne nævnes den på skrift en enkelt gang. De følgende århundreder bliver omtalen af storken hyppigere, men først fra 1700-tallet er storken med sikkerhed blevet en almindelig ynglefugl.

I 1700 og 1800-årene var storken til gengæld så almindelig i Danmark, at mange gårde havde flere reder på taget. (En enkelt gård havde 64 reder i 1811). Fra mange byer nævnes, at der er reder på hvert et tag. Måske har det været pladmangel på tagene, der fik enkelte storke til at slå sig ned i kolonier i skovene. Fra Sjælland kendes få sådanne. Den ene fra Kongeskoven ved Store-Heddinge, hvor der var nogle reder helt op til 1878. I Tryggevælde ådal tyder navnet Storkebæk på, at der tidligere har været flere ynglende storkepar.

I storkens velmagtsdage gætter man på, at der har været omkring 8-10.000 rugende par i Danmark. Fra midten af 1800-tallet viser der sig store udsving i storkebestanden. Disse udsving varer ved indtil slutningen af 1930'erne. Herefter falder storkebestanden støt indtil 2001, hvor der for første gang ikke kom storkeunger på vingerne. *Et godt argument, for at det er på tide at få storken til at yngle i Tryggevælde Ådal.*

Hvide Stork (Ciconia Ciconia)

Storken er 95-110 cm. med et vingefang på 183-217 cm. Den vejer 2,3-4,4 kg. Hannen er størst og den er både større og tungere end fiskehejren. Storken bliver 10-15 år, og den begynder at yngle i en alder af 3-5 år. Reden bygges på en skorsten, i et højt træ eller på opsatte redepladser som gamle vognhjul. Redematerialet er halm, spagnum og hø, der bliver holdt på plads af ca. 80 m. løvgrene. Reden er ca. 130 cm. i diameter. Storken lægger omkring 4 æg, der udruddes på godt 1 måned. Ungerne er flyvefærdige på ca 60 dage. Storken indtager ca. 300 kg. føde, mens den opholder sig i Danmark. Storken kommer til Danmark omkring 1. april og drager af sted igen i august. Storken flyver til Afrika syd for Sahara.

☀️ Æn, der har udstående ører har sidet bagvendt på storken.

”Ordet stork er gammelt. Oprindelsen er indoeuropæisk sterg, som betyder „den stive“. Det hentyder selvfølgelig til storkens stive gang. Han storker af sted, bruges i Vendsyssel om at gå på stylter, men andre steder om personer, der går med afmålte, gravitetiske skridt.“

Tryggevælde ådal er velegnet til storke

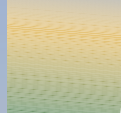
Tryggevælde ådal er med sine ca. 300 ha. sammenhængende ferske enge og kær det største af sin art i Roskilde Amt. Området har været i fare for at gro til i træer og buske, men fra først i 1990'erne er der igen ved lodsejeres og amtets hjælp sat mange kreaturer ud til afgræsning af engene. Dette har standset tilgroningen og igen gjort engene meget værdifulde for fugle og sjældne planter.

Ådalen er meget våd, og den står ofte under vand. Der er gravet holmrender på tværs i ådalen, flere småvandhuller er blevet udgravet i engene og endelig står gamle åslyngninger tilbage efter udretning af åen i begyndelsen af forrige århundrede. Alt dette tilsammen giver områder med lavt vand, som storken ynder. Andre steder i ådalen er der tørre enge, som storken også kan lide. Ådalens omgivelser i form af marker, brakmarker, hegn, moseområder og skovenge er endvidere omgivelser, som storken plejer at foretrække.

Storken er en fugl, der æder, hvad der nu kan tilbyde sig. På de våde arealer består dens føde hovedsagelig af frøer, tudser, fisk, regnorme, insekter m.v., mens storken på de tørre enge for det meste æder mus, regnorme, græshopper, fugleunger og insekter. Storken kan dog også tage mosegrise, firben, slanger samt andre smådyr.

Alle disse fødeemner kan ådalen og dens omgivelser byde på, så storken skulle kunne overleve her og få unger på vingerne.

Storken i sagn og myter

At det er storken, som kommer med de små børn, det ved alle i den nordvesteuropæiske kulturkreds. Men hvorfra kommer myten? Storken byggede jo på bondens tag og bragte lykke og velstand (børn og rigdom). Med sig hjem havde storken både mus, snoge, hugorme, ål og frøer til ungerne. Det skete jo, at den tabte byttet, og at en frø kan være en forklædt prins er jo ligeså velkendt.

V.J. Brøndegaard har i *Folk og Fauna* samlet en række historier om sømænd, der i det fremmede er blevet vel modtaget og godt behandlet hos en familie. Husfaderen har sagt, tak for sidst og berettet, hvorledes han genkender sømanden som drengen på gården, hvor han om sommeren rugede sine unger ud.

Illustration fra H.C. Andersens „Storkene“

Storken skulle behandles godt, for den bragte lykke og velstand til gården. Fra Køge hed det, at kastede man sten eller skød efter en stork, da skulle man altid være forfulgt af uheld. Man hilste den første stork velkommen og satte vognhjul på taget for at få storken til at bygge rede. Så længe storken rugede på taget var der lykke og velstand på gården, og den var beskyttet mod lynnedslag.

Flyttede storken, varslede det uheld. Måske skal vi som fortidens folk tage varsel af, at storken er flygtet fra landet i sidste halvdel af 1900-tallet.

1

Strøby Præstegård

Denne redeplads er valgt, fordi der fra dette sted er en fin udsigt over engene, som netop her er meget udstrakte og fulde af viber og andre vadefugle. Samtidig er der her meget fin mulighed for at iagttage storken. Reden er på præstegårdens tag, placeret på en tagrytter (se illustration) og kan nemt ses fra p-pladsen bag ved kirken. Fra P-pladsen er det nemt at finde naturstien „Kirkestien“, der fører over åen og engene til St. Tårnby. Her møder den en anden natursti „Spor i Landskabet“, der giver mulighed for en længere rundtur gennem mark og eng.

Storkens historie i lokalområdet

Den Hvide Stork (*ciconia ciconia*) har langt tilbage i historisk tid været nært knyttet til mennesket. Den har i et par generationer været en stor sjældenhed i Danmark og specielt her i Trykgevældeområdet. Tre vandløb i området har navnet „Storkebæk“. Det tyder på, at storken engang spankulerede hyppigt rundt i området.

Den er altid blevet betragtet som en hjemmets fugl, og man har følt det som et særligt privilegium, når den byggede på taget. Den er overalt knyttet til føde

Den store udbredelse af denne myte skyldes vi romantikkens digtere. Her i

Danmark er det især B.S. Ingemann, H.C. Andersen og Chr. Winther, som har skrevet om storken i denne sammenhæng. Før levede en overlevering om, at de små børn kom fra mosen. Men det er jo netop her, at storken henter sin mad.

Myten ser ud til at stamme fra folkeslag i Centraleuropa. Her var det storken, som bragte sjælen til det lille barn. Denne mystik afspejler sig lidt i en anden dansk myte. Fra hele Danmark findes overleverede historier, der beretter, at storken er et forvandlet menneske. Storken kaldes flere steder præsten herr Peder, mens det andre steder berettes, at storken bliver til menneske i Ægypten og det hellige land.

„Der drukner aldrig et kreatur, kørerne malker ikke blodig mælk, ræve og høge gør ingen skade, hvor man har en storkerede.“

2

Bakkegård i Strøby Egede

Her har ejerne oplyst, at der er rigtig mange frøer i engene. Fra Bakkegården er der ikke langt for storken til skovengene i Purlunden eller til Odden, hvilket sikrer et meget varieret fødegrundlag. Storkereden er placeret, så den kan ses fra mange af husene i Strøby Egede og fra landevejen. Den er placeret langt inde på privat ejendom. Når der kommer storke i reden kan det for særligt interesserede være muligt at bese reden ved henvendelse på Bakkegården.

3

Vademosegård ved St. Tårnby

Billedet viser en kendt gammel storkerede i et træ ikke langt fra Vademosegård. Her kan lokale endnu huske

på laget. Den er overalt knyttet til løb-
ler.

Da den lokale bondedigter Martin A. Hansen blev født den 20. august 1909 på Østerhøj i Strøby sent på eftermiddagen, slog atten storke sig ned på gårdens tag og blev der til tidlig næste morgen, fortalt af hans moder gang på gang.

Flere af de ældre lokale borgere kan huske, at de sidste storke yngede i ådalen for omkring 30 år siden. Storkeudvalget hører meget gerne fra enhver, der har noget at berette om storkene i ådalen.

Storken i dag

I år 2001 kom der for første gang i 500 år ingen storkeunger på vingerne i Danmark.

Alligevel er der i de senere år hvert forår dukket flere storke op i Ådalen. Med amternes og lodsejernes naturforvaltning i Ådalen og med de nye storkereder er der håb om, at storken vil yngle i Tryggevælde Ådal igen. Foreningen har ihvertfald ydet sit hertil.

6

Kiddegård i Varpelev

Ikke langt herfra har der tidligere været storkereder, nemlig i Hellested og på Tryggevældegården. Fra reden er der god udsigt over Varpelev engene, der rummer gode fødemuligheder. Reden ligger også tæt på Storkebækken og Krogbækken, der i 2001 blev genslynget. Den bedste udsigt til reden er fra vejen. Vil man parkere, kan reden ses fra P-pladsen ved Tingvejsbroen, hvor vejen fører over Tryggevælde å. Her findes også et stort skilt med tekst og billeder fra områdets lokalhistorie.

Du må meget gerne indberette til Storkeudvalget:

Når Storken er set i engen eller på marken • Når du har set Storken har fået unger • Hvis du har gamle billeder og beretninger om Storken

Storki, storki, stange sten

Med de lange røde ben!

Hvor var du så længe?

Gik du på Nilstrømmens enge?

Så du Faraos gyldne ringe?

Storki, storki, stene!

(Aalslev Østjylland)

5

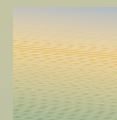
Billesborg

Billedet viser en gammel rede på Billesborg tag. Desværre kan ingen huske, hvornår der sidst var storke i reden, men den gamle dyrlæge kan huske, at han har behandlet en stork, som rugede i reden, for et brækket ben. Selv om denne rede ligger lige nord for Tryggevældeåens udløb er der vidtstrakte enge og skovenge i Billesborg indelukke og nord for skoven. Vallø stift, som Billesborg hører under er meget interesseret i projektet og har tilbudt denne gamle redeplads til foreningen. Reden kan nemt ses fra grusvejen igennem Billesborgskoven.

4

Elbæk Mejeri ved St. Tårnby

Elbæk mejeris høje skorsten er ideel til en storkerede. Selv om den er meget høj, er der mange eksempler fra tidligere på, at storken netop vælger de høje skorstene som redeplads. Fra Elbæk har storken både de store fourageringsområder i ådalen og engene ved Vallø. Fødegrundlaget skulle derfor være fint her. Reden er nem at se fra hovedvejen og man kan holde på pladsen foran mejeriet for at tage den i nærmere øjesyn.

Jeppe Aakjær giver et fint billede af storken fra slutningen af 1800-tallet

„Pigerne gik bagefter hølekarlene med de vævre river og strøede græsset, og næsten lige i hælene på dem gik storken for at hapse de frøer, der kom i favnespring ud under lebladet, mens de strittede en iskold stråle fra sig. Storken kunne være en så nær, at man fik lyst til at gribe efter ham. Sådan havde hvert hølslag sin stork efter sig, den gik med dybe nik og med hovedet på skrå, ikke i mindste måde bange for nogen af arbejdsfolkene. Når storken havde mættet sig, lettede den og fløj med dundrende vingeslag hjem til ungerne.“

storken, der selv byggede reden i 1930'erne. Reden ligger et stykke fra ådalen, men tæt ved Vademosen. Gårdens ejer berettede for os, hvordan storken for nogle år tilbage gik efter ham ved høst for at tage de mus, der dukkede frem. Den dukkede op i flere dage. Reden er opstillet i et levende hegn nær den gamle redeplads. Vi håber storken næste gang får øje på reden og beslutter sig for at blive. Reden ses bedst fra Tjørnevej, men kan også ses fra Køge-vejen. Nærmere besigtigelse kan kun ske ved henvendelse til gårdens ejere.